

Література:

1. Блинова О. Є. Криза ідентичності особистості у нестабільні періоди розвитку суспільства. *Вісник Одеського національного університету*. Том 18. Вип. 22. Частина 1. Одеса : Астропринт, 2013. С. 30–37.
3. Зубенко А. С. Особистісна ідентичність як філософська проблема і результат світоглядних та соціальних трансформацій. *Науковий вісник Харківський держ. Пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 2004. Вип. 16. С. 31–36.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-300-5-43>

ДО ПИТАННЯ ВТІЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ

Ваховська О. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології і філософії мови
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ, Україна*

У цій доповіді представлено погляд на окремі аспекти питання втілення європейських принципів в українській вищій освіті й запропоновано підхід до такого втілення на прикладі авторського курсу «Сучасні інформаційні технології у професійній діяльності філолога», у супровід якому були розроблені й видані навчально-методичні посібники «Основи комп'ютерної лінгвістики» [3] і «Прикладні аспекти комп'ютерної лінгвістики» [4], покликані наш підхід реалізувати. Ця доповідь включає окремі фрагменти перед- і післямови [3, с. 4–7, 101–103; 4, с. 4–7, 121–123], переосмислені в контексті нашої презентації посібників з нагоди відкриття освітньо-наукового Центру «Центр англійськомовної професійної комунікації» у Київському національному лінгвістичному університеті на кафедрі англійської філології і філософії мови факультету германської філології і перекладу, яке відбулося 18 квітня 2023 р.

У [3] розглянуто основні поняття комп'ютерної лінгвістики – сучасної галузі знання, метою якої є вивчення природної мови із точки зору комп'ютерного обчислення й розробка артефактів, здатних обробляти і продукувати природну мову в алгоритмічний спосіб, – та оглянуто науково-технічне тло, у яке ці поняття включаються. Посібник

зосереджено, зокрема, на сутності, термінологічному апараті, цілях і методах комп'ютерної лінгвістики, її витоках, сучасному стані і міждисциплінарних зв'язках; на провідних підходах до автоматичного синтаксичного і семантичного аналізу природної мови й деяких можливостях їхнього застосування; і на ключових аспектах взаємодії комп'ютерної лінгвістики і штучного інтелекту, із акцентом на визначальних для цієї взаємодії рушіях. У [4] основні поняття комп'ютерної лінгвістики оглянуто, а науково-технічне тло, у яке ці поняття включаються, – розглянуто. Посібник зосереджено, зокрема, на провідних прикладних здобутках комп'ютерної лінгвістики у створенні систем машинного перекладу, систем пошуку і кластеризації документів, систем екстракції та узагальнення інформації, систем сентимент-аналізу, чат-ботів та агентів підтримки діалогу, віртуальних світів, ігор та інтерактивної фантастики, користувацьких інтерфейсів природною мовою, систем спільного вирішення проблем та інтелектуальних навчальних систем, і наділених мовою роботів.

Кожен розділ посібників передбачає поглиблене опрацювання матеріалу, що його попередньо представлено на лекції, із залученням різнотипних завдань і проєктної роботи, задуманих у SMART-форматі як інструменти, за допомогою вибору і поєднання яких можливо сконструювати – згідно з метою і обраним викладачем підходом, а також відповідно до інтересів студентів – навчальний процес як різної форми організації, так і різного рівня складності. Посібники оздоблені завданнями для самостійної роботи студентів над проблемами, що їх окреслено у розділах, і списками літератури й електронних ресурсів.

Перевагою посібників є їхня вкоріненість в український ґрунт, що її запропоновано студентам у вигляді, по-перше, виконаних нами перекладів фрагментів автентичної англомовної фахової літератури на українську мову і, по-друге, дібраної нами інформації насамперед про українські наукові дослідження, інжинірингові розробки і технологічні компанії, які постали криголами у галузі комп'ютерної лінгвістики в Україні, а часом і в світі, і сьогодні продовжують цю галузь розвивати. Студентам пропонується ознайомитися із дотичними роботами працівників провідних українських університетів та авторитетних науково-дослідних установ України. Принадою посібника, на нашу думку, є й те, що вміщені у нього завдання і проєктні роботи спрямовані на розвиток у студентів не лише жорстких і цифрових, але й м'яких навичок, як-от планування, самоорганізація, відповідальність (зокрема, за своє навчання), проєктний і тайм-менеджмент, міжособистісна комунікація, емпатія і командна робота, адаптивність до змін, креативність, мистецтво публічних виступів тощо.

Вихідним для навчання вважаємо принцип “*Non scholae, sed vitae discimus*”, сформульований Сенекою. У курсі, що його супроводжують

посібники, прагнемо втілити цей принцип через орієнтацію на прикладний характер знань, аби зв'язок між отримуваною студентами інформацією і практичною реальністю, в яку студенти зрештою мають – і воліють – інтегруватися, був максимально унаочнений. Зокрема, у викладанні курсу принагідно посилаємося на реалії сучасного українського і міжнародного ринків праці, знайомимо студентів із релевантними кейсами, скеруємо студентів на усвідомлення ними свого покликання і на той дієвий пошук можливостей професійної самореалізації, який вони можуть здійснити вже сьогодні. У такий спосіб переносимо увагу з академічних результатів як таких на розвиток насамперед індивідуальних умінь і навичок студентів.

Курс, хоча і задуманий як українськомовний, заохочує студентів знати іноземні мови, зокрема англійську, саме яка наразі домінує на ринку ІТ-технологій та у міжнародному корпоративному ландшафті. Ба більше, курс надихає студентів на вивчення мов програмування, знання яких поступово стає таким, що буде прийматися роботодавцями як належне: студенти мають підготуватися до перспектив і викликів (не такого вже і далекого) майбутнього відносно своєї конкурентоздатності і працевлаштування у ньому. Так, справжнім здобутком курсу вважатимемо розширення кругозору, розвиток загального та емоційного інтелекту студентів, їхнього системного, критичного й аналітичного мислення, здатності до навчання, і, головне, мотивацію студентів до саморозвитку, освіти і самоосвіти протягом життя.

Так, наприклад, Завдання 5 [3, с. 11] спрямоване, крім трансляції фахових знань, на розширення кругозору студентів, розвиток їхнього загального інтелекту, системного, критичного й аналітичного мислення. Проектна робота 3 [4, с. 34] сприяє набуттю студентами цілого спектру м'яких навичок, розвиває емоційний інтелект й залучає студентів до академічної культури сучасної відкритої науки: у науковій дискусії, через практику академічних свобод і академічної доброчесності, у реальній роботі із дібраними зразками академічного письма, – створюючи базу для подальших, вже студентських, досліджень. Завдання 12 для самостійної роботи [3, с. 98] вибудовує в студентах мотивацію до (само)пізнання, (само)розвитку, (само)освіти протягом життя й ненав'язливо виконує потужну виховну роботу у платонівському розумінні виховання як засвоєння хороших звичок.

Обговорювані посібники є спробою схопити академічний дух тих найкращих практик вищої освіти, що ми їх засвоїли протягом свого навчання, стажувань і викладання у можних університетах України, Німеччини і Польщі та використовуємо, зокрема, у викладанні курсу за вибором, що його ці посібники покликані супроводжувати. Фундаментально, курс базується на нашому досвіді вивчення комп'ютерної

лінгвістики в Інституті когнітивної науки Оснабрюцького університету і надихнутий перебуванням саме у цьому академічному середовищі.

Посібники є однією із реалізацій [див. 1; 2; 5; 6; 7] нашої ширшої наукової концепції університетської освіти як особистісної трансформації, з одного боку, й, з іншого, університетської освіти, що й сама перебуває у сутнісній трансформації, як-от університетська освіта в Україні сучасної доби, з її прагненням до європейських стандартів, із фокусом на суспільних імперативах і викликах, із помислом розвивати інтелект й запроваджувати гуманістичні цінності. У підсумку дозволимо собі наголосити, що у цій трансформації у вітчизняний контекст має бути перенесений саме дух змісту європейської вищої освіти, але не (лише) її форма.

Література:

1. Ваховська О. В. Імперативи сучасності і переклад: від теорії перекладу до практики його університетського викладання. *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries. Scientific monograph*. Volume 1. Częstochowa : Polonia University in Częstochowa, 2022. С. 242–267. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-10>

2. Ваховська О. В. (Не)Пропозиційна думка й мова: досвід дослідження архаїчних образів у сучасних словах. *Philological education and science: transformation and modern development vectors* : Scientific monograph / за ред. А. Криńskiego ; Полонійна академія в Ченстохові, Ченстохова ; Рига, Латвія : “Baltija Publishing”, 2023. С. 1–44. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-283-8-1>

3. Ваховська О. В. Основи комп'ютерної лінгвістики : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2023. 112 с.

4. Ваховська О. В. Прикладні аспекти комп'ютерної лінгвістики : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2023. 136 с.

5. Vakhovska O.V. The sin of the translator: On words and mental images in translation. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11(54). P. 178–188. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.17>

6. Vakhovska O.V., Isaienko O.M. Language, culture, and image-driven interpretations in translation: A case for the university translation classroom in Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2021. № 10 (47). P. 240–249. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.25>

7. Vakhovska O.V., Jusuk F.F. Image-driven interpretations in professional communicative mediation: Bringing translation and psychotherapy together. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2021. № IX (48). I. : 261. P. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2021-261IX48-11>